

Становище

от доц. д-р Камелия Светлинова Спасова,
СУ „Св. Климент Охридски“

за дисертация за присъждане на образователната и научна степен „доктор“
в професионално направление 2.1. Филология – Теория на литературата
на тема „Видео есето и идеята за критика в дигиталната епоха: Опит и събитие“
с автор Стефан Василев Прасков (Гончаров)

Дисертационният труд „Видео есето и идеята за критика в дигиталната епоха: Опит и събитие“, представен от Стефан Гончаров за присъждане на образователната и научна степен „доктор“, е смело и сръчно изследване, критически разпитващо категориите на субективния опит, времевата положеност и саморефлексията в контекста на съвременната дигитално-мрежова ситуация. Работата е остро съвременна, доколкото се стреми да мисли върху ролята на субекта в бързо изменящия се контекст на аудиовизуалните жанрове с фокус върху хибридният жанр на видео есето. Дисертацията набавя необходимия културно-исторически пласт с дългата сянка на Монтен във връзка както с жанра на есето, така и с полагане на събитийността и изменчивостта на опита при модерния субект. Изследването включва и мащабно проучване на възникването на феномена на видеоизкуството от 60-те и 70-те, като набавя богат каталог от примери и стига до по-прагматични конкретни казуси, в които се обсъждат съвсем детайлно технически и технологични средства с оглед на последните тенденции в дигиталния свят, които преформатират картината на употребите на (не)човешкия опит в мрежата.

Есето като форма на опит е видяно като срез и опосредяваща материя. Стефан Гончаров го полага едновременно като „медиращо“ и като де-маскиращо празнините между документ и фикция, обективно и субективно, наука и изкуства, критика и творчество, репрезентация и нерепрезентируемо. В този смисъл видео есето е разгледано като критически инструмент, който трябва да разлепи и демонтира, да направи пробив, интервал или прекъсване в онтологичните редове и автоматизмите на възприемането.

Теоретичната рамка на изследването си служи с идеите на Жак Лакан и Ален Бадиу, откъдето са положени термините за *субект*, *свят* и *събитие* наред с тези за *глас*, *поглед*, *желание*, *срез* и *разшиване*, които дават солидни основания на избрания подход. Темата на труда прецизно фокусирана върху понятия, централни за теорията на субекта, в която и се разработва свръхактуалната проблематиката на видео есето. Изложението се характеризира с интензивна саморефлексия, постепенното оголване на теоретичните рамки, прецизиране и детайлизиране на основните твърдения. Специално трябва да се отбележи пластичния език на дисертацията, експерименталното писане, силното ангажиране с темата и концептуалното творчество, което е в постоянен процес на преоформяне и допълване на своите постановки.

Като структура дисертацията се състои от увод, четири глави, заключение, библиография, мултимедия и приложение, включващи тридесет и една илюстрации, с общ обем 318 стр. Уводът очертава широкото концептуално поле между понятията „опит“ и „събитие“ в тяхната множественост, в което авторът разполага аудиовизуалния есеизъм, както и удачно съчетава двете големи изследователски перспективи – лаканианската психоанализа и посткритическата онтология на Ален Бадиу. Кръгът от авторитети се разширява с имената на Лев Манович, Тимъти Коригън, Нора М. Алтър, Лука Арсенджук и др., които обвържат видео есето с въпросите за интервенцията и рефлексия на публичното/частното пространство. Още в самото начало проличава умението на Стефан Гончаров за концептуално-фигуративен синтез между тези разнолики теоретични линии, за да се обхване полиморфния характер на темата, както и възможността през новосъздадения инструментариум директно да се изведе целта на дисертацията – изследване на „есето като (не)решим онтологичен проблем“ (стр. 7). Работата непрекъснато ясно излага своите предпоставки и проследява направените ходове, така че читатели с различен опит и фонов знания да могат да се приобщят и проследят залозите на работата.

Дисертацията през призмата на видео есето наслагва и разподобява структурата на субекта и структурата на времето, като използва регистри по Лакан на символно, въображаемо и реално. Това, което вълнува Гончаров, е не просто да види пресечените точки между езиковата материя и въображаемо-фантазмения пласт, но и да направи интервенция между тях като оголени пласта на травматично-реалното. Тук ми се струва най-продуктивната част от работата, когато категориите от теория на монтажа и транскодирането (дали транспозиция не е по-подходящо?) по Лев Манович са обвързани с разбирането на Ален Бадиу за зева и разшиването, което разкрива пропастта между два

несъизмерими свята (частно и публично, документално и фикционално, символно и въображаемо). Позволявам си да поставя въпроса с какво разшиването като операция по де-/ремонтирането се различава от по-традиционния ефект на остраностяването по Шкловски. Как двете редакторски техники работят с различните онтологични редове? Как да разграничим творческата операция по критическо разшиване на видео есето от неговото манипулативно реорганизиране като и двете си служат по сходен начин с дадаистичната ножица? Каква роля играе възможността за повторение или връщане към определени сегменти при видео есето като медия спрямо единичността на събитийното? И какво се случва опита на аналоговия творец/читател/критик в епоха на дигитални преходи и прекодиране; дали аналоговите тела не оказват по-рязка съпротива и по-решителен срез от всяко мрежово прекъсване и разшиване?

Гончаров обвързва опита на субекта с категориите на времето в неговата незавършеност, отминаване-завръщане, саморефлексивно вгъване навътре и събитийно пречупване навън в събитийното. Това, което дава теория на Бадиу, е да бъде положени субектът и събитието, като надскачащи ситуации, статуквото и дискурсивни редове. Събитието дава име и бележи празнотата като структурира точките-субекти, които по Бадиу са самите творби. В този смисъл и самите видео есета могат да бъдат събитийни, доколкото бележат прекъсване и разрыв в самата тъкан на онтологически познатото и възможното. Така работата се занимава с прекъсването и провала, тя следва императива на Бадиу да се упорства в прекъсването, като опит по невъзможното. Любопитното е, че тази тежка философска проблематика е обвързана с сравнително неизследван у нас феномен като видео есето, който функционира в една изцяло дигитална среда. Гончаров се опитва да сговори визиите на Манович за „монтирани диететични пространства“ с онтологичното понятие за свят. При тези хомологии между Манович-и-Бадиу се питам дали базата данни като парадигма и монтажът като проявление дали не дават все пак иманентни прекодираня, докато понятието за събитие при Бадиу разчита на онтологически разноредов пробив. Струва ми се продуктивно понятието за пространствен наратив да се разгледа през трансмедиялността на екфразата, към която Гончаров се е насочил в една от последните си публикации „Употребата на технически образи в книгите на Ани Ерно“. Експерименталното ниво на работата се отнася към това как формата на видео есето успява да се опосреди нерепрезентируемостта и в този план да се дистанцира, критикува и разобличава собствената си медиялност и и съвременните точки на заслепяване. Гончаров убедително демонстрира как видео есето успява да

покаже онова, което остава зад кадър, да демаскира собствените си условности и технологична направа, да демонтира собствените си монтажни трикове.

Изследването на Стефан Гончаров е направено с грижа за крехкото, на сблъсъка на субекта с невъзможното като структуропораждащо и за крайността на всеки опит, който се включва в процедури по произвеждане на истина и ретроактивното настояването във верността към субекто-пораждащото събитие, но и неизбежно се проваля. Техниката по разследване, обяснена като декодиране и демонтиране на определени синтагми и наративи, води до преработване и премодулиране на опит. Тази техника е движеща сила за дисертацията, която демонстрира, че крачката напред не може да бъде направена без връщането назад, към изплъзванията, грешките, пропуските. Тя може да напредва само доколкото признава и се изправя пред собствените си провали. Така есето определено като „събитие на (не)човешкия опит“ и видео есето като дигитална артикулация, показват, че може да запазим невъзможното като невъзможно чрез серия от опити и събития.

Всичко това ми дава основания убедително да предложа на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на Стефан Василев Прасков (Гончаров) в област на висше образование: Хуманитарни науки, професионално направление 2.1.Филология – Теория на литературата.

28.10.2024

Камелия Спасова